

بررسی ارتباط بین کیفیت حسابرسی و ریسک پذیری بر ارزش و مدیریت سود شرکت

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۵

کد مقاله: ۵۱۰۱۹

رویا دارابی^۱، عسگر عسگری^۲

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی ارتباط بین کیفیت حسابرسی و ریسک پذیری بر ارزش و مدیریت سود شرکت می‌باشد. برای آزمون فرضیات تحقیق از روش رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در نظر گرفته شد. برای انتخاب نمونه شرکتهای مورد آزمون، هر شرکتی که معیارهای انتخاب نمونه را دارا نبود به طور سیستماتیک از نمونه شرکتهای حذف شد. در نهایت طبق محدودیتهای نمونه گیری، نمونه نهایی ۱۸۰ شرکت در دوره آزمون بین سالهای ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱ انتخاب شد. نتایج آزمون فرضیه‌ها نشان داد که ریسک‌پذیری بر مدیریت سود تأثیر مستقیم و معنی‌دار دارد. همچنین تعامل بین کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری بر ارزش شرکت تأثیر مستقیم و معنی‌دار دارد.

واژگان کلیدی: کیفیت حسابرسی، ریسک‌پذیری، مدیریت سود

۱- دانشجویار، گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲- دانشجوی دکترا حسابداری گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۱- مقدمه

ایجاد ارزش و افزایش ثروت سهامداران در بلندمدت از جمله مهمترین اهداف شرکت‌ها به شمار می‌رود. بیشینه نمودن ارزش شرکت‌ها مستلزم اجرای پروژه‌های سودآور توسط آن‌ها می‌باشد. همچنین افزایش در کیفیت سود از طریق کاهش رفتارهای فرصت‌طلبانه در قالب مدیریت سود نیز از جمله وظایف مدیران شرکت‌ها می‌باشد. در پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری با ایجاد ارزش و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته می‌شود. از عوامل مؤثر بر این افزایش ارزش و کاهش مدیریت سود، بر اساس مبانی نظری موجود، کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری است. بنابراین حسابرسی با کیفیت صورت‌های مالی از مهمترین ابزارهای حصول اطمینان از شفافیت اطلاعات مالی شرکت‌ها بشمار می‌آید. یکی از شاخه‌های اصلی اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی، اندازه حسابرسی در قالب استفاده از سازمان حسابرسی و یا مؤسسه‌های حسابرسی دارای رتبه الف به عنوان حسابرس مستقل است. بر این اساس است که می‌توان نسبت به کیفیت حسابرسی انجام گرفته اظهار نظر کرد. از دیگر معیارهایی که سرمایه‌گذاران در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری خود در بورس اوراق بهادار تهران از آن بهره می‌برند، بررسی رابطه بین ریسک و بازده است. از اینرو، در تصمیم‌های سرمایه‌گذاری، ریسک و بازده سرمایه‌گذاری نقش کلیدی داشته و تعیین ریسک و بازده سرمایه‌گذاری و پیش‌بینی میزان آن‌ها برای سرمایه‌گذاران از اهمیت خاصی برخوردار است. در حقیقت با افزایش ریسک، ذینفعان بازده بالاتری را از شرکت خواهند هستند. از این رو پژوهش حاضر به دنبال یافتن پاسخی به این سؤال اصلی است که آیا بین کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری بر ارزش و مدیریت سود شرکت رابطه معنی داری وجود دارد یا خیر؟

۲- مبانی نظری

ارزش‌گذاری شرکت‌ها از ضروریات برنامه‌ریزی برای مدیران و سرمایه‌گذاران است. ارزش‌گذاری نمایشگر چگونگی تأثیر راهبرد و ساختار مالی و عملکرد شرکت در بازار بر ارزش شرکت است. ارزش شرکت برای سهامداران، سرمایه‌گذاران، مدیران، اعتباردهندگان و سایر ذینفعان شرکت در ارزیابی آن‌ها از آینده شرکت و تأثیر آن در برآورد ریسک و بازدهی سرمایه‌گذاری و قیمت سهام اهمیت بسزایی دارد. لزوم توجه سهامداران و اعتبار دهندگان و نیز سایر ذینفعان با ارزش شرکت به عنوان معیاری جهت تصمیم‌گیری اقتصادی، مدیران را بر آن داشته تا در راستای افزایش ارزش و دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده، نهایت تلاش خود را بکار گیرند. در این راستا لزوم شناسایی و عوامل اثرگذار بر روش‌های ایجاد ارزش در شرکت‌ها لازم و ضروری می‌نماید. بر اساس پژوهش سری و سلیمان (۲۰۱۹) دو عامل کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری منجر به تعدیل ارزش شرکت‌ها خواهد شد.

یکی از عوامل مهم و اثرگذار بر تصمیم‌گیری در ارتباط با سرمایه‌گذاری در داخل یک کشور، میزان ریسک آن است. در واقع هر کسب و کاری با توجه به ویژگی‌های خاص خود، در معرض ریسک قرار می‌گیرد و اهمیت ریسک نیز از آن جهت است که این پدیده یکی از کلیدی‌ترین مشخصه‌های شکل‌گیری تصمیم در حوزه سرمایه‌گذاری، امور مربوط به بازارهای مالی و انواع فعالیت‌های اقتصادی است و سرمایه‌گذار بر اساس میزان ریسک‌پذیری خود، گزینه‌های مناسب برای سرمایه‌گذاری را انتخاب می‌کند (مارکو و فرناندز، ۲۰۰۸). بر خلاف اینکه در غالب اوقات، ریسک به عنوان یک اثر منفی بر پروژه تلقی می‌گردد، ریسک می‌تواند دریچه‌ای بر فرصت‌ها، توسعه، بهبود و یا تفکر جدید نیز باشد. به همین دلیل شناسایی و مدیریت ریسک، یکی از رویکردهای جدید است که برای تقویت و ارتقای اثربخشی سازمان‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. یافته‌های پژوهش سری و سلیمان (۲۰۱۹) نشان می‌دهد ریسک‌پذیری توسط مدیران شرکت‌ها منجر به افزایش ایجاد ارزش برای شرکت‌ها می‌شود.

بر اساس نظریه کارگزاری، حسابرس به عنوان نماینده مستقل سهامداران و سایر اشخاص ذینفع در کنترل صحت، قابلیت اتکا و مربوط بودن اطلاعاتی می‌باشد که توسط مدیران واحد تجاری تهیه و ارائه می‌شود. اما بدلیل آن‌که کار حسابرسی مستلزم ارتباط نزدیک حسابرس با مدیران واحد تجاری است، بنابراین در این نظریه فرض می‌شود که حسابرسان ممکن است در انجام وظیفه خود، استقلال خود را حفظ نکرده و کار خود را بدرستی انجام ندهند و به عبارتی در راستای منافع خود و مدیران عمل نمایند (والکر، ۲۰۰۳). حسابرسی با کیفیت از طریق اعتبار دهی به صورت‌های مالی، تضمین قابلیت اتکاء و تأیید کیفیت اطلاعات مالی، موجب حمایت از حقوق تمامی ذینفعان شرکت می‌شود. لذا کیفیت حسابرسی از اهمیت ویژه‌ای نزد استفاده‌کنندگان برخوردار است. سری و سلیمان (۲۰۱۹) در پژوهش خود دریافته‌اند که کیفیت حسابرسی اثر معنی‌داری بر ایجاد ارزش در شرکت‌ها ندارد؛ البته این بدین معنا نیست که کیفیت حسابرسی منجر به کاهش ارزش شرکت می‌شود.

۳- مروری بر پیشینه پژوهش

احمدی لیمنجوبی . همکاران(۱۴۰۴) به مطالعه شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر رابطه حسابرِس و کارفرما مبتنی بر رویکرد اخلاقی و تأثیر آن بر کیفیت گزارش حسابرِس با استفاده از فرآیند دلفی-فازی پرداختند. تایج پژوهش حاضر منجر به ایجاد مدل‌هایی مفهومی گردید که نشان می‌دهند با افزایش در میزان مؤلفه‌های اخلاق همانند (اعتمادآفرینی، تجربه و تبحر، صلاحیت و استقلال) و از سوی دیگر کاهش در میزان مؤلفه‌های اقتصادی همانند (تورم و فشار مالی) و کاهش در مؤلفه فشار محیطی منجر به ارتقای کیفیت رابطه میان کارفرما و حسابرِس و افزایش شفافیت گزارش‌های حسابرِس می‌شود.

پورآقاجان(۱۴۰۳) به مطالعه موانع ارتقای کیفیت حسابرِس با تأکید بر شناسایی رویه پرداخت. نتایج نشان داد علاوه بر ضرورت توجه به اصول اخلاقی، موانع مذکور در شش گروه اصلی شامل: رویه‌های قیمت‌گذاری خدمات حسابرِس و نتایج حاصل از بکارگیری آن‌ها، حق‌الزحمه حسابرِس و نحوه پرداخت آن، چگونگی رقابت بین مؤسسات حسابرِس و سهم آن‌ها از بازار حسابرِس و عوامل مؤثر بر آن، نحوه و شرایط ارائه انواع خدمات و صدور گزارش حسابرِس توسط مؤسسات حسابرِس، اندازه مؤسسات حسابرِس و چگونگی و آثار ادغام آن‌ها بایکدیگر، طول دوران تصدی مؤسسات حسابرِس و عوامل مؤثر بر انتخاب و تغییر حسابرسان طبقه‌بندی شده‌اند که طبق نتایج پژوهش رفع ایرادات موجود در آن‌ها می‌تواند در نهایت منجر به ارتقای کیفیت حسابرِس گردد.

محمودزاده و همکاران(۱۴۰۲) به مطالعه رابطه بین ریسک پذیری، ارزش شرکت و قضاوت مدیریت از سود پرداختند. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که بین ریسک پذیری و پیش بینی سود مدیریت رابطه معناداری وجود ندارد و بین ریسک پذیری شرکت و ارزش آتی سهام شرکت رابطه معناداری وجود دارد. نتایج نشان می‌دهد اگر شرکت ریسک پذیر باشد ارزش آتی آن افزایش خواهد یافت.

ولدزمن و واندرمروه (۲۰۲۳) در پژوهشی تحت عنوان آنچه منابع انسانی باید در رابطه کارفرما و کارمند در عصر نوین بر روی آن کار کند، با انجام و بررسی تحقیق خود در ۲۲ کشور باتوجه به اینکه شغل حسابداری و حسابرِس هم در مشاغل منتخب این پژوهش دیده می‌شود به این نتایج دست یافتند که علاوه بر توجه به برند کارفرما باید به ارزش‌های پیشنهادی و تجربه کارمند به عنوان یک طرح یک پارچه توجه کرد، زیرا ۶۴٪ از کارمندان چه بصورت دائم چه کارمند مقطعی معتقدند اگر کارفرمایانشان در مورد مکان، زمان و نحوه کارشان منعطف نباشند، آن کار را ترک میکنند.

استایس و همکاران^۲ (۲۰۲۲) در پژوهش خود تأثیر بند تداوم فعالیت بر کیفیت حسابرِس را بررسی نمودند. اظهارنظر حسابرِس به عنوان نتیجه فرایند حسابرِس تنها ارتباط مستقیم حسابرِس با سهامداران در مورد فرآیند حسابرِس است. اظهارنظر مشروط (تعدیل شده) حسابرِس در مورد تداوم فعالیت، تردید اساسی حسابرِس در مورد ناتوانی صاحبکار برای ادامه فعالیت را انعکاس میدهد. از آنجایی که بند تداوم فعالیت هزینه‌هایی را به صاحبکار تحمیل مینماید لذا مدیران انگیزه دارند که حسابرسان را برای صدور اظهارنظر مقبول تحت فشار قرار دهند. تسلیم شدن حسابرِس در برابر این فشار، استقلال وی را خدشه دار مینماید و در نتیجه کیفیت حسابرِس را کاهش میدهد. در بررسی و تعیین موانع ارتقای کیفیت حسابرِس در پژوهش‌های مختلف بند تداوم فعالیت نیز به مانند مواردی نظیر اندازه مشتری و دوره تصدی حسابرِس مورد توجه واقع میشود.

آکینیومی و همکاران^۳ (۲۰۲۲) در پژوهش خود به بررسی عوامل تعیین کننده کیفیت حسابرِس پرداختند. نتیجه تحقیق آنها نشان داد که بین اندازه هیأت مدیره به عنوان یک شاخص حاکمیت شرکتی و اندازه مؤسسه حسابرِس و اندازه شرکت با کیفیت حسابرِس و با یکدیگر رابطه آماری غیرمعنادار ولی مثبت وجود دارد. با این حال، یک رابطه منفی و از نظر آماری بی اهمیت بین دوره تصدی حسابرِس و کیفیت حسابرِس وجود دارد.

اکتاویانی و همکاران^۴ (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان تعیین یکپارچگی اظهارات مالی شرکت‌های عمومی در بورس سهام اندونزی انجام دادند، این پژوهش با هدف تعیین تأثیر کمیسیونهای مستقل، مالکیت نهادی، مالکیت مدیریتی، اخلاق حسابرِس و کیفیت حسابرِس، تخصص صنعت حسابرِس بر یکپارچگی صورت‌های مالی انجام شده است، نتایج نشان میدهد که متغیرهای مذکور به استثنای مالکیت مدیریتی بر یکپارچگی صورتهای مالی تأثیر می‌گذارد.

بین لی^۵ (۲۰۲۱) در مقاله‌ای به بررسی تأثیر مدیریت سر مایه در گردش، ارزش شرکت سودآوری و ریسک شرکت را بررسی نمود. در این تحقیق داده‌های پانلی ۴۹۷ شرکت از سال‌های ۲۰۰۷ الی ۲۰۱۶ مورد استفاده قرار گرفت. یافته‌های تحقیق نشان

- 1 Veldsman. D
- 2 Stice et al
- 3 Akinyomi et al
- 4 Octaviani, N., I. et al
- 5 Ben Le

داد رابطه منفی و معنی داری بین سرمایه در گردش و ارزش شرکت و سودآوری و ریسک وجود دارد. نتایج حاکی از آن است که مدیران شرکت در مدیریت سرمایه در گردش برای سودآوری و کنترل ریسک باید بین اهدافشان یک معامله برقرار نمایند. الدین و همکاران (۲۰۲۰) بررسی اثرات سرمایه فکری و ریسک بر ارزش شرکت در شرکت‌های اندونزیایی پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان از آن داشت که مدیریت ریسک بر ارزش شرکت تأثیر مستقیم و معنی دار دارد. اما سرمایه فکری بر ارزش شرکت اثر معنی دار نداشته است.

سری و سلیمان (۲۰۱۹) در پژوهش خود به بررسی در کشور اندونزی به بررسی ارتباط بین کیفیت حسابرسی، ریسک‌پذیری و ارزش پرداختند. این پژوهش در بازه زمانی ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۵ با بررسی ۱۷۴۰ مشاهده انجام شده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ریسک‌پذیری منجر به افزایش امکان ایجاد ارزش برای شرکت‌ها می‌شود. اما کیفیت حسابرسی اثر معنی داری بر ایجاد ارزش در شرکت‌ها ندارد.

۴- فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: تعامل بین کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری بر ارزش شرکت تأثیر معنی داری دارد.
فرضیه دوم: تعامل بین کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری بر مدیریت سود تأثیر معنی داری دارد.

۵- روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، پژوهشی کاربردی، از نظر شیوه اجرا پژوهشی توصیفی- علی، و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها از نوع پس رویدادی است و از نظر نوع جمع آوری داده‌ها و اطلاعات، کتابخانه‌ای می‌باشد. جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش پس از انتخاب شرکت‌های نمونه و جمع آوری اطلاعات مورد نیاز، از مدل‌های رگرسیونی استفاده شد. همچنین جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات پس از پردازش توسط نرم افزار صفحه گسترده اکسل، نرم افزار ره‌آورد نوین مورد استفاده قرار گرفته است. قلمرو مکانی پژوهش شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱ می‌باشد. با تعداد ۱۸۰ شرکت بین سال‌های ۱۳۹۴ الی ۱۴۰۱ بعنوان نمونه آماری انتخاب شد.

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که با تعدیل این جامعه با قید محدودیت‌های زیر، نمونه آماری مشخص گردید.

قبل از سال مالی ۱۳۹۴ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند و نام آنها تا پایان سال ۱۴۰۱ از فهرست شرکت‌های یاد شده حذف نشده باشند.

جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، مالی و واسطه‌گری مالی نباشند.

در طی دوره پژوهش، توقف فعالیت نداشته باشند و یا اقدام به تغییر سال مالی ننموده باشند.

سال مالی آنها منتهی به ۲۹ اسفند ماه باشند.

اطلاعات مورد نیاز متغیرهای پژوهش در خصوص آنها در دسترس باشند.

۵-۱- متغیرهای و مدل‌های پژوهش

الگوی رگرسیونی ۱ جهت آزمون فرضیه اول پژوهش

$$V_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 AQ_{i,t} * RISK_{i,t} + \beta_2 FIRMAGE_{i,t} + \beta_3 MB_{i,t} + \beta_4 OWN_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} + \beta_6 LEV_{i,t} + \beta_7 SIZE_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

الگوی رگرسیونی ۲ جهت آزمون فرضیه دوم پژوهش

$$EM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 AQ_{i,t} * RISK_{i,t} + \beta_2 FIRMAGE_{i,t} + \beta_3 MB_{i,t} + \beta_4 OWN_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} + \beta_6 LEV_{i,t} + \beta_7 SIZE_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

در نگاره زیر متغیرها و نحوه اندازه‌گیری آن ارائه شده است:

جدول ۱: متغیرها و نحوه اندازه‌گیری

نوع	نام متغیر	نماد	نحوه اندازه‌گیری
وابسته	ارزش شرکت	$V_{i,t}$	برابر است با تعداد سهام منتشر شده شرکت تقسیم بر ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام
	مدیریت سود	$EM_{i,t}$	مبنای اندازه‌گیری آن اقلام تعهدی اختیاری طبق مدل دیچو و همکاران (۱۹۹۵) است: $TACC_{i,t} = \alpha + \beta_1 (\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}) + \beta_2 PPE_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$ نسبت کل اقلام تعهدی (تفاوت سود عملیاتی و جریان نقد عملیاتی)

به ارزش دفتری دارایی‌های اول دوره $\Delta REV_{i,t}$: نسبت تغییرات درآمدها به ارزش دفتری دارایی‌های اول دوره $\Delta REC_{i,t}$: نسبت تغییرات دریافتی‌ها به ارزش دفتری دارایی‌های اول دوره $PPE_{i,t}$: نسبت اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات به ارزش دفتری دارایی‌های اول دوره $\varepsilon_{i,t}$: خطای الگوی رگرسیونی که بیانگر اقلام تعهدی اختیاری و شاخص مدیریت سود است. هرچه مقدار خطای الگو بیشتر باشد، نشان دهنده آن است که مدیریت سود بیشتری رخ داده است			
اگر حسابرس مستقل شرکت، سازمان حسابرسی یا مؤسسه‌های حسابرسی دارای رتبه الف باشد، عدد یک در غیر این صورت صفر اختیار می‌کند.	$AQ_{i,t}$	کیفیت حسابرسی	
برای این متغیر بر اساس پژوهش تای و همکاران ^۱ (۲۰۱۸) از معیار سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت استفاده خواهد شد. با توجه به آن که هدف از سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت در یک شرکت مصون‌سازی و کنترل نوسان جریانات نقدی سود است و از این طریق مدیریت ریسک در شرکت ایجاد می‌شود. روش اندازه‌گیری این متغیر به این صورت است که شرکت‌هایی که دارای نسبت سرمایه‌گذاری به ارزش دفتری کل دارایی‌های بیشتر از میانه نمونه آماری پژوهش هستند به عنوان شرکت‌های که در آن‌ها مدیریت ریسک انجام گرفته است شناخته شده و به آن عدد یک اختصاص می‌یابد و در غیر این صورت عدد صفر به آن تعلق می‌گیرد.	$RISK_{i,t}$	ریسک‌پذیری	مستقل
لگاریتم طبیعی تفاوت سال تأسیس شرکت تا سال مورد بررسی	$FIRMAGE_{i,t}$	عمر شرکت	کنترل
از نسبت ارزش بازار سهام به کل حقوق صاحبان سهام بدست می‌آید	$MB_{i,t}$	ارزش بازار به ارزش دفتری	کنترل
از نسبت درصد تعداد سهام در اختیار سهامداران نهادی به تعداد کل سهام شرکت بدست می‌آید.	$OWN_{i,t}$	مالکیت نهادی	کنترل
این متغیر از تقسیم سود عملیاتی پس از مالیات بر جمع دارایی‌ها اندازه‌گیری می‌شود	$ROA_{i,t}$	بازده دارایی‌ها	کنترل
از تقسیم مجموع بدهی‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت بر مجموع دارایی‌های شرکت به دست می‌آید	$LEV_{i,t}$	ساختار سرمایه	کنترل
برابر است با لگاریتم طبیعی درآمد فروش شرکت در هر سال مالی	$SIZE_{i,t}$	اندازه شرکت	کنترل

۶- یافته‌های پژوهش

۶-۱- آمار توصیفی

آمار توصیفی پژوهش حاضر که شامل میانگین، میانه، حداکثر، حداقل، انحراف معیار، چولگی و ضریب کشیدگی می‌باشد به شرح نگاره (۱) است.

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرها

متغیرها	V	EM	FIRMAGE	MB	OWN	ROA	LEV	SIZE
میانگین	27.96573	0.010598	3.650698	1.465232	0.631159	0.111385	0.597718	27.89427
میانه	27.90750	0.010879	3.761200	0.981184	0.692850	0.094797	0.582868	27.80018
بیشترین	34.50400	0.247414	4.430817	8.700264	1.000000	0.590207	2.956859	33.60090
کمترین	21.67400	0.362047	2.484907	86.29872	0.050000	-1.923468	0.036955	22.87002
انحراف معیار	1.815239	0.065140	0.366470	3.411962	0.255652	0.157403	0.270630	1.534762
چولگی	0.048143	0.189313	-0.615986	16.58846	0.755136	-2.380804	1.935776	0.393270
کشیدگی	3.305662	4.714268	2.476853	414.8285	2.615905	31.87289	13.70824	4.383332
جاکو - برا	4.621507	138.6932	80.61476	7681654.	109.2802	38534.25	5834.489	113.9514
احتمال آماره	0.099186	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000
تعداد مشاهده‌ها	1080	1080	1080	1080	1080	1080	1080	1080

۶-۲- آزمون فرضیه‌های پژوهش

۶-۲-۱- نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول

در آزمون فرضیه اول پژوهش، تأثیر معنی‌دار متغیر تعاملی کیفیت حسابداری و ریسک‌پذیری بر ارزش شرکت بر مبنای الگوی رگرسیونی مربوطه، مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس در ادامه آزمون الگوی فرضیه در نگاره ۳ ارائه شده است:

جدول ۳. آزمون نهایی الگوی فرضیه اول

$V_{it} = \beta_0 + \beta_1 AQ_{it} * RISK_{it} + \beta_2 FIRMAGE_{it} + \beta_3 MB_{it} + \beta_4 OWN_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 LEV_{it} + \beta_7 SIZE_{it} + \varepsilon_{it}$				
الگوی رگرسیون تابلویی با اثرات ثابت				
تعداد مقاطع ۱۸۰ شرکت از بورس اوراق بهادار تهران و تعداد دوره‌ها ۶ سال از ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸				
متغیر وابسته: ارزش شرکت (V)				
متغیرهای توضیحی	ضرایب	خطای استاندارد	آماره تی	احتمال
ضریب ثابت	-35.79046	6.770625	-5.286138	0.0000
کیفیت حسابداری در ریسک‌پذیری	0.119232	0.063317	1.883111	0.0600
عمر شرکت	11.11525	1.492891	7.445453	0.0000
ارزش بازار به ارزش دفتری	-0.014652	0.002401	-6.101058	0.0000
مالکیت نهادی	-0.426955	0.123295	-3.462883	0.0006
بازده دارایی‌ها	2.010221	0.601950	3.339513	0.0009
اهرم مالی	-0.301711	0.217573	-1.386713	0.1659
اندازه شرکت	0.841632	0.090779	9.271269	0.0000
آماره فیشر	36.57282	ضریب تعیین		0.883959
احتمال آماره فیشر	0.000000	آماره دوربین- واتسون		1.775103

در نهایت آزمون نهایی الگو بر اساس روش رگرسیون پنل با اثرات ثابت انجام شد که نتایج در نگاره ۳ ارائه شده‌اند. آماره فیشر الگو ۳۶/۵۷۲ بیشتر از مقدار بحرانی و احتمال آماره آن ۰/۰۰۰ کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد؛ در نتیجه روابط خطی معنی‌داری در الگوی رگرسیونی وجود دارد. آماره دوربین-واتسون الگو ۱/۷۷۵ در محدوده بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد و بر این اساس باقیمانده‌های الگوی رگرسیون مشکل خود همبستگی ندارند و مستقل از یکدیگر هستند. ضریب تعیین الگوی رگرسیون ۰/۸۸۳ نشان از میزان توان متغیرهای تعاملی و کنترلی الگو جهت تبیین و توضیح تغییر متغیر وابسته است.

با توجه به این که سطح معنی‌داری آماره تی متغیر تعاملی کیفیت حسابداری در ریسک‌پذیری بیشتر از سطح خطای ۵ درصد یعنی ۰/۰۶ می‌باشد، بنابراین فرضیه اول پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد شده است. اما با افزایش درصد خطا به ۱۰ درصد، می‌توان گفت که فرضیه پنجم پژوهش تأیید شده است. بنابراین در سطح اطمینان نود درصد، تعامل بین کیفیت حسابداری و ریسک‌پذیری منجر به تعدیل معنی‌دار ارزش شرکت شده است. از طرفی با توجه به ضریب مثبت این متغیر تعاملی با مقدار ۰/۱۱۹ نتیجه می‌شود که تعامل بین کیفیت حسابداری و ریسک‌پذیری بر ارزش شرکت‌های نمونه آماری پژوهش تأثیر مستقیم و معنی‌دار دارد. و در نتیجه بین ریسک‌پذیری و مدیریت سود به عنوان متغیر وابسته رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین با توجه به ضریب مثبت متغیر مستقل با مقدار ۰/۰۰۷ این یافته نتیجه شده است که بین دو متغیر یاد شده، ارتباط مستقیم برقرار است. بنابراین ریسک‌پذیری بر مدیریت سود شرکت‌های نمونه آماری پژوهش تأثیر مستقیم و معنی‌دار دارد.

متغیرهای کنترلی عمر شرکت، بازده دارایی و اندازه شرکت با توجه به اینکه سطح معنی‌داری یا مقدار احتمال آن‌ها از خطای پنج درصد کمتر است، بنابراین در سطح اطمینان نود و پنج درصد بر متغیر وابسته الگو تأثیر معنی‌دار دارند. همچنین با توجه به علامت مثبت ضریب تأثیر این متغیرهای کنترلی، نتیجه می‌شود که این متغیرهای کنترلی بر ارزش شرکت تأثیر مستقیم و معنی‌دار دارند.

در خصوص متغیرهای کنترلی ارزش بازار به ارزش دفتری و مالکیت نهادی اما، با توجه به سطح معنی‌داری کمتر از سطح خطای پنج درصد و علامت منفی ضریب تأثیر آن‌ها، این متغیرها بر ارزش شرکت تأثیر معکوس و معنی‌دار دارند. متغیر کنترلی اهرم مالی بر ارزش شرکت در این الگو تأثیر معنی‌دار ندارد. چراکه سطح معنی‌داری این متغیر از سطح خطای در نظر گرفته شده در این پژوهش بالاتر است.

۶-۲-۲- نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم

در آزمون فرضیه دوم پژوهش، تأثیر معنی‌دار متغیر تعاملی کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری بر مدیریت سود بر مبنای الگوی رگرسیونی مربوطه، مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس در ادامه آزمون الگوی فرضیه در جدول ۴ ارائه شده است:

جدول ۴. آزمون نهایی الگوی فرضیه دوم

$EM_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 AQ_{it} * RISK_{it} + \beta_2 FIRMAGE_{it} + \beta_3 MB_{it} + \beta_4 OWN_{it} + \beta_5 ROA_{i,t} + \beta_6 LEV_{i,t} + \beta_7 SIZE_{i,t} + \varepsilon_{it}$				
الگوی رگرسیون تابلویی با اثرات ثابت				
تعداد مقاطع ۱۸۰ شرکت از بورس اوراق بهادار تهران و تعداد دوره‌ها ۵ سال از ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸				
متغیر وابسته: مدیریت سود (EM)				
متغیرهای توضیحی	ضرایب	خطای استاندارد	آماره تی	احتمال
ضریب ثابت	3.347499	0.657482	5.091393	0.0000
کیفیت حسابرسی در ریسک‌پذیری	-0.001948	0.001866	-1.043869	0.2969
عمر شرکت	-0.855480	0.188594	-4.536096	0.0000
ارزش بازار به ارزش دفتری	-0.000165	0.000118	-1.399797	0.1620
مالکیت نهادی	0.016148	0.004403	3.667619	0.0003
بازده دارایی‌ها	0.010574	0.021536	0.490962	0.6236
اهرم مالی	0.004837	0.012091	0.400044	0.6892
اندازه شرکت	-0.007291	0.002351	-3.100980	0.0020
خود رگرسیون مرتبه اول	0.652370	0.066908	9.750324	0.0000
آماره فیشر	10.95425	ضریب تعیین	0.742071	
احتمال آماره فیشر	0.000000	آماره دوربین- واتسون	2.031787	

در الگوی آزمون شده، به خاطر ورود متغیر خود رگرسیون مرتبه اول، یک دوره زمانی از تعداد مشاهده‌ها کاسته شده است. به این معنی که دوره زمانی پژوهش ۶ سال است، اما یک وقفه منجر به تبدیل دوره زمانی به ۵ سال شده است که در مجموع تعداد مشاهده‌ها از ۱۰۸۰ مشاهده به ۹۰۰ مشاهده تقلیل یافته است.

در نهایت آزمون نهایی الگو بر اساس روش رگرسیون پدل با اثرات ثابت انجام شد که نتایج در جدول ۴- ارائه شده‌اند. آماره فیشر الگو ۱۰/۹۵۴ بیشتر از مقدار بحرانی و احتمال آماره آن ۰/۰۰۰ کمتر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد؛ در نتیجه روابط خطی معنی‌داری در الگوی رگرسیونی وجود دارد. آماره دوربین-واتسون الگو ۲/۰۳۱ در محدوده بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد و بر این اساس باقیمانده‌های الگوی رگرسیون مشکل خود همبستگی ندارند و مستقل از یکدیگر هستند. ضریب تعیین الگوی رگرسیون ۰/۷۴۲ نشان از میزان توان متغیرهای تعاملی و کنترلی الگو جهت تبیین و توضیح تغییر متغیر وابسته است.

با توجه به این که سطح معنی‌داری آماره تی متغیر تعاملی کیفیت حسابرسی در ریسک‌پذیری بیشتر از سطح خطای ۵ درصد یعنی ۰/۲۹۶ می‌باشد، بنابراین فرضیه دوم پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد شده است. بر این اساس، نتیجه می‌شود که تعامل بین کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری بر مدیریت سود شرکت‌های نمونه آماری پژوهش تأثیر معنی‌دار ندارد.

متغیرهای کنترلی عمر شرکت و اندازه شرکت با توجه به اینکه سطح معنی‌داری یا مقدار احتمال آن‌ها از سطح خطای پنج درصد کمتر است، بنابراین در سطح اطمینان نود و پنج درصد بر متغیر وابسته الگو تأثیر معنی‌دار دارند. همچنین با توجه به علامت منفی ضریب تأثیر این متغیرهای کنترلی، نتیجه می‌شود که این متغیرهای کنترلی بر مدیریت سود تأثیر معکوس و معنی‌دار دارند.

در خصوص متغیر کنترلی مالکیت نهادی اما، با توجه به سطح معنی‌داری کمتر از سطح خطای پنج درصد و علامت مثبت ضریب تأثیر آن، این متغیر بر مدیریت سود تأثیر مستقیم و معنی‌دار دارد.

متغیرهای کنترلی ارزش بازار به ارزش دفتری، بازده دارایی و اهرم مالی بر مدیریت سود در این الگو تأثیر معنی‌دار ندارد. چراکه سطح معنی‌داری این متغیرها از سطح خطای در نظر گرفته شده در این پژوهش بالاتر است.

۷- نتیجه‌گیری

تعامل بین کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری بر ارزش شرکت تأثیر معنی‌داری دارد، فرضیه اول پژوهش است که یافته‌های بدست آمده از آزمون الگوی رگرسیونی مربوطه بیانگر تأیید این فرضیه در سطح اطمینان نود درصد است. بنابراین کیفیت حسابرسی بر ارتباط بین ریسک‌پذیری و ارزش شرکت تأثیر مستقیم و معنی‌دار دارد. در حقیقت در شرکت‌هایی که مدیریت آن‌ها بدنبال

ریسک‌پذیری بیشتر در تصمیمات مالی و عملیاتی خود است، و نیز حساب‌برسان مستقل با کیفیت (سازمان حسابرسی یا مؤسسه‌های حسابرسی دارای رتبه الف) در آن شرکت‌ها مشغول فعالیت هستند، ارزش سهام این شرکت‌ها نیز که بر گرفته از نسبت تعداد سهام منتشر شده شرکت به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام است، افزایش می‌یابد.

آزمون فرضیه دوم پژوهش اما، در سطح اطمینان در نظر گرفته شده در این پژوهش مورد تأیید قرار نگرفت. چراکه احتمال متغیر تعاملی کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری از سطح خطای در نظر گرفته در این پژوهش بیشتر است. بنابراین کیفیت حسابرسی بر ارتباط بین ریسک‌پذیری و مدیریت سود تأثیر معنی‌داری ندارد. بر این اساس مدیریت سود شرکت‌ها به طور معنادار یا قابل توجه، تحت تأثیر حضور همزمان حساب‌برسان با کیفیت و مدیران ریسک‌پذیر در شرکت‌ها قرار نمی‌گیرد.

۸- پیشنهادات حاصل از یافته‌های پژوهش

در خصوص نتایج حاصل از فرضیه‌های تحقیق پیشنهاد می‌شود:

نظر به آن‌چه که از آزمون فرضیه پژوهش مبنی بر اثرگذاری مستقیم و معنی‌دار تعامل بین کیفیت حسابرسی و ریسک‌پذیری بر ارزش شرکت بدست آمده است، پیشنهاد می‌شود، نظر به اینکه نقش کیفیت حسابرسی به عنوان یک نهاد ناظر در کنار ریسک‌پذیری مدیران مشهود است که تعامل این دو در کنار هم منجر به افزایش ارزش سهام شرکت شده است؛ اعضای هیأت مدیره و مدیران شرکت‌ها، در کنار ریسک‌پذیر بودن از خدمات حساب‌برسان با کیفیت نیز استفاده نمایند.

* تکمیل موضوع با در نظر گرفتن شرایط گوناگون اقتصادی و تأثیر آن بر روابط بین متغیرهای بکاررفته در این پژوهش

* تکمیل موضوع با در نظر گرفتن نقش معیارهای نظارتی راهبردی شرکتی و تأثیر آن بر روابط بین متغیرهای بکاررفته در این پژوهش

* تکمیل موضوع با در نظر گرفتن شرایط محیط رقابتی فعالیت شرکت‌ها در صنایع مختلف و تأثیر آن بر روابط بین متغیرهای بکاررفته در این پژوهش

* تکمیل موضوع با منظور کردن نقش رفتاری مدیران شرکت‌ها در اتخاذ تصمیمات مانند بیش اطمینانی و بیش سرمایه‌گذاری.

منابع

۱. احمدی لیمنجویی، سیده ستاره، آزادی، کیهان، نیک کار، بهزاد. (۲). شناسایی و رتبه‌بندی عوامل موثر بر رابطه حساب‌برسان و کارفرما مبتنی بر رویکرد اخلاقی و تأثیر آن بر کیفیت گزارش حساب‌برسان با استفاده از فرآیند دلفی-فازی. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۴(۵۳)، ۱-۱۸.
۲. رخشان، مجاهد، ذبیحی زرین کلایی، علی، پوراآقاچان، عباسعلی. (۱۴۰۳). موانع ارتقای کیفیت حساب‌برسان با تأکید بر شناسایی رویه‌های معیوب. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، 13(52), 387-403.
۳. محمود زاده، میثم، کیقبادی، امیررضا، نوجوان، مهناز، سلطانی، فریبا. (۱۴۰۲). رابطه بین ریسک‌پذیری، ارزش شرکت و قضاوت مدیریت از سود، قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری، ۵(۲)، ۱۳۹-۱۶۲.
4. Akinyomi, Oladele John, Joshua, Abimbola A, (2022). Determinants of Audit Quality in Nigeria: Evidence from Listed Consumer Goods Sector in Nigeria, Academy of Accounting and Financial Studies Journal. Vol. 26, Issue 1
5. Ben Le, (2021), "Working Capital Management and Firm's Valuation, Profitability and Risk : Evidence from a Developing Market", International Journal of Managerial Finance , <https://doi.org/10.1108/IJMF-01-2018-0012>.
6. Octaviani, N., I. et al (2021). Determination of the Integrity of the Financial Statements of Go Public Companies on the Indonesia Stock Exchange. Scientific Journal of Accounting, Faculty of Economics, 7(1), 35-48. Stice, D., Stice, H. and White, R. (2022). The effect of individual auditor quality on audit outcomes: opening the black box of audit quality, Managerial Auditing Journal., 37. 8, 937-966
7. Veldsman, D, (2023). Employee-Employer Relationship: What HR Needs to Work on in 2023 . HIRA ACADEMY TO INNOVATE HR., <https://www.aihr.com/blog/employee-employerrelationship>.
8. Walker, M. (2003). Principal/agency theory when some agents are trustworthy', Accounting and Finance Working Paper, Manchester: Manchester Business School, Manchester University.

Investigating the Relationship Between Audit Quality and Risk-Taking on the Value and Management of the Company's Profit

Abstract

The purpose of this research is to examine the relationship between audit quality and risk taking on the value and profit management of the company. Multivariate regression method has been used to test the research hypotheses. The statistical population of this research was the companies accepted in the Tehran Stock Exchange. To select the sample of companies to be tested, any company that did not meet the sample selection criteria was systematically removed from the sample of companies. Finally, according to the sampling limits, the final sample of 180 companies was selected during the test period between 2015 and 2022. The results of the hypothesis test showed that risk-taking has a direct and significant effect on profit management. Also, the interaction between audit quality and risk-taking has a direct and significant effect on the value of the company.

Keywords: Audit Quality, Risk Taking, Profit Management

